

HALÁSZ PÉTER

A népművészet helye otthonainkban¹

„Ha a nép uralkodni fog a költészetben, közel áll ahhoz,
 hogy a politikában is uralkodjék...”
 (Petőfi Sándor)

1. Ezt a Petőfire olyannyira jellemző mondás érvényes a művészet valamennyi ágára, a zeneművészetre, a képzőművészetre és mindenféle alkotóművészetre. Petőfi persze javíthatatlan álmodozó volt, pedig az ő korában olyan közel állt ahhoz, hogy a nép, vagyis a *hagyományos értékek* uralkodjanak a költészetben, mint azóta sem. Hiszen a XIX. század közepén majd vége felé, nem utolsósorban Petőfi félbetörött és Arany kiteljesedett géniusza révén *a nép*, vagyis a népi értékrend, a nép nyelve, esztétikai érzéke, formavilága, táj- és történelemszemlélete nemcsak helyet kapott, de azóta se látott mértékű súlya lett a nemzeti oktatásban és művelődésben. Talán csak a XX. századi magyar zenei életben szerzett ilyen rangot a magyar nép zenéje – Bartók és Kodály révén, akikre Szabó Dezső is úgy tekintett, hogy valami mennyei jóvátételi bizottság küldhette őket engesztelésül Trianonért –, és talán csak a népi írók két világháború közötti szellemi mozgalma emelte be a népeletet – Móricz Zsigmond, Illyés Gyula, Tamási Áron, Kodolányi János és a többiek művei által – a magyar irodalomba a Petőfi és Arany korához hasonló mértékben. De mondom, Petőfi álmodozó volt, mert a nép nemhogy *uralkodó* nem lett a költészetben – zenében, képzőművészetben, még kevésbé a politikában –, de egyenesen ugyanazok az erők: balliberális, internacionalista, kozmopolita, ma úgy mondják: globalista irányzatok szorították és szorítják ki a magyar nép hagyományos értékeit a művészetekből, mint amelyeknek – nem rajtuk múlt a teljes siker – szinte az országos politikából.

Régóta tart ez az életre-halálra szóló küzdelem, amiben – régóta és egyre inkább – vesztesre állunk. A magyar népdalt a televízió Röpülj-páva vetélkedői valósággal a sírból hozták vissza. Állítólagos zenetudósok tették fel álszent, szemforgató módon a kérdést: ugyan biza, ki énekel ma már magyar népdalt? S meg is válaszolták: legföljebb öregasszonyok, vénemberek. Kodály szellemének varázsa akkor még támogatta a vetélkedőt mesterien vezénylő Vass Lajost, de a

¹Elhangzott 2011. január 15-én, Csíkszeredán, a Romániai Magyar Népművészeti Szövetség és a Varga Károly Csiki Faragóegylet tanácskozásán.

pártbizottságok nacionalizmust szimatoltak, a pesti kabarék „röpülj pulykával” gúnyolódtak, s megfelelő anyagi támogatások híján nem volt igazán átütő erejű a mozgalom, mintha egy nemzet kormány állt volna mellé.

Aztán ott volt az Erdélyből, mezőszéki forrásokból táplálkozó táncházmozgalom, ami hihetetlen ellenszélben, politikai indíttatású rágalmak között tudott fennmaradni és megerősödni. És hol van ma már iskoláinkból a világhíres Kodály-féle zeneoktatási módszer? Kipusztították, vagy hagyták elsorvadni a Rákosi-Kádár korszakban szocializálódott pedagógusok. Hol van a rádió- és a televízió-műsorokból a magyar népzene, a népművészet? A szégyenletesen kevés, szinte csak jelképesen, rezervátum-szerűen meghagyott népzenevel, népművészettel foglalkozó műsorok úgy vannak odabiggyesztve, mintha a kocsmákban kiakasztnák a feszületet. De az úgynevezett töltelékidőkben sugárzott zenék között még véletlenségből sem akad a magyar folklórból való.

A magyarországi általános iskolákban elvileg megvan a lehetőség a néphagyomány tantervi keretek közötti oktatására, de a pedagógusok zöme sem érzelmileg, sem szakmailag, sem értékrendjüket tekintve nincs felkészülve arra, hogy éljenek is ezekkel a lehetőségekkel. Aki fontosnak tartja, az beépítheti a tantervébe a hagyományismeretet, a hon- és népismeretet, de módszeresen nem készítik fel a pedagógusjelölteket a képzőkben, s az eredményeket nem kéri számon az iskolákon.

2. Hosszasan esetelhetném a nemzeti hagyományok, ezen belül a népművészet sanyarú helyzetét, belső-magyarországi állapotát. Túlzás nélkül mondhatom, hogy Petőfi ma semmivel sem találna etéren kedvezőbb állapotokat Magyarországon, mint a XIX. sz. közepén, amikor az osztrák szellemi és gazdasági elnyomás ellen emelte fel a nemzet a fejét, és rántotta ki a kardját. Mert az a körülmény, hogy néhány intézmény, néhány kiadó, néhány művészeti iskola, néhány együttes számottevő eredményeket ér el a hagyomány és a népművészet közkinccsé tétele terén, valamint hogy jó néhány civil szervezet értékként kezeli a népművészetet, nem ellensúlyozza, még csak nem is pótolja az egész oktatási és kulturális területre jellemző hiányosságokat.

Márpedig a XXI. század elején, a világméretű globalizmus minden nemzeti karaktert, sajátosságot eltörléssel fenyegető térhódítása idején hallatlanul fontos a nemzeti identitás minden pilléreinek erősítése Belső Magyarországon éppen úgy, mint az elszakított területek kisebbségi sorba került magyarságánál.

Mik ezek a pillérek? Az elsők között általában a *nyelvet* szokták említeni és ez bizonyára így is van. Elsősorban az anyanyelvünkkel fejezzük ki – divatos szóval: valósítjuk meg – magunkat, többek között, de elsősorban ez különböztet meg bennünket országaink, vagy lakóhelyi, munkahelyi közösségeink többi tagjától. Anyanyelvünkön tanulunk meg írni, olvasni és imádkozni, anyanyelvünkön olvassuk – ha olvassuk – nemzeti irodalmunkat, vagy a világirodalmat;

anyanyelvünkön nézzük és hallgatjuk – ha nézzük és hallgatjuk – színházainkban a nemzeti vagy a világirodalmi színműveket; a templomokban anyanyelvünkön hallgatjuk – ha hallgatjuk – Isten igéjét. Hacsak nem vagyunk moldvai csángók, mert önekik erre nincs lehetőségük.

Az anyanyelv tehát a nemzeti identitásunk talán legfontosabb pillére. Ezért dolgozunk, s ha kell, harcolunk iskoláinkban és templomainkban, művelődési otthonainkban és civil szervezeteinkben, hogy anyanyelvünk tisztaságát, érvényesülését megvalósíthassuk. Ezért küzd a kisebbségbe szorult magyarság a többségi hatalmakkal a maga fórumain, és ezért küzdenek a maradék-Magyarország nyelv művelői és nyelvápolói anyanyelvünk liberális álarcban fellépő ellenségeivel, akik azt sugallják, hogy nincs szükség nyelv művelésre, mert az korlátozza az egyén szabadságát, vagyis azt a jogát, hogy olyan rondán beszélhessen, és úgy rongálhassa nyelvünket, ahogy neki tetszik. Tetszenek figyelni? Ellenségeink jobban tudják, hogy identitásunk egyik legfontosabb pillére anyánk nyelve. Tudják, ezért rongálják és támadják. Pedig már csaknem kilenc évtizede leírta Reményik Sándor Az Ige című versében: „*A nyelv ma néktek végső menedéktek.*”

De miért a végső menedék? Azért, mert a többi pillér már kidőlt, vagy dülőfélben van, több menedék már nincs! Nem védtük őket, vagy nem védtük eléggé. Pedig azok is fontosak, azok is tartópillérek voltak, azok is menedékeink lehetnének.

Anyánk nyelvén – jól-rosszul – beszélünk még Belső-Magyarországon csaknem 10 millióan, itt Romániában is talán 2 millióan, de ha jól belegondolunk, nemzeti identitásunkat lassan már csak ez az egy pillér tartja. Az *anyanyelv*.

De mi van a többivel, példának okáért az *anyalábbal* – hogy egy kis képzelet keltsek? Az erdélyi és a magyarországi magyarságnak vajon hányadrésze ismeri és használja *nemzeti táncainkat*? Egy hónapja ide nem messze részt vehettem a húsz esztendő csíkszerdai Hargita Nemzeti Székely Népi Együttes csodálatos, táncos gálaműsorán. Nem győztem gyönyörködni bennük, a közönség önfeledten tapsolt. De amikor körülnéztem a hatalmas teremben, úgy éreztem magam, mintha labdarúgó mérkőzésen lennék, ahol... – vagy legyünk stílszerűek – mintha jégkorong mérkőzésen lennék, ahol 12 ember futkos a jégen, s több ezren nézik őket. Eltűnődtem: ha úgy, mint annak idején Vass Lajos a Röpülj-páva versenyeken megénekelte a közönséget, itt András Misi vagy másvalaki meg akarta volna táncoltatni a publikumot, vajon hányan szöktek volna talpra?

És mi van az *anyafüllel* és az *anyatorokkal*? Mennyire ismerjük és használjuk népdalainkat? Mennyire tanítjuk meg gyermekeinket, unokáinkat a magyar

népdalok sokszínű világára, hogy alkalom adtán ne csak a nyelvükkel, de a hangjukkal is megélhessék és megvallhassák magyarságukat?

Es hol van az *anyaszem*? Ismerjük-e, gyermekeinkre örökítjük-e a magyar népművészet sajátos forma- és színvilágát? Nemrég arról beszéltem Gyergyóalfaluban egy hasonló témájú népművészeti tanácskozáson, hogy a magyar népművészetre mennyire jellemző a piros-fehér-zöld szín kombinációja, hogy a moldvai csángók, akiknek túlnyomó része nem is tudja, hogy ezek a magyar zászló színei, de szötteseiken, varrottasaikon, az orsók, meg a vesszőkosaraik díszítésén előszeretettel alkalmazzák ezeket a színeket. Mégpedig ösztönösen, nem tanulva, öröklött – genetikailag kódolt – színérzékük és esztétikai értékrendjük szerint.

És végezetül – azt kérdezem a jelenlévő tisztelt népművésztől – mi van az *anyakézzel*, amely formáz – ha formáz, hímez – ha hímez, farag – ha farag, s ezzel a formavilággal, a kezével, az ujjaival is kifejezi, megvallja, hogy hova tartozik, kikkel vállal közösséget, kiknek a hagyományát éli és viszi tovább?

Ezzel a talán rendhagyó felsorolással elsősorban arra szerettem volna rámutatni, hogy a tárgyakotó népművészet nem elszigetelt jelenség a nemzettudat fenntartásában és erősítésében, hanem olyan rendszer része, amiben a maga területén mindegyiknek éppen olyan jelentősége van, mint az anyanyelvnek. Györffy István írja „*Néphagyomány és nemzeti művelődés*” című tanulmányában, hogy „*Nemcsak nyelvében él a nemzet, hanem hagyományaiban is.*” Amilyen meglepő és elítélendő lenne, ha egy magyar, horribile dictu egy székely családban, nem kényszerűségből hanem önként, saját elhatározásból spanyolul, vagy angolul beszélnének egymással az emberek, mint ahogy angol vagy spanyol zenét hallgatnak, amerikai vagy néger táncot táncolnak, lakásaikat sokszor kínai s ki tuja honnan való tárgyakkal díszítik, kommersz ruháikon pedig legalább egy idegen nyelvű felirat erejéig kinyilvánítják, hogy még hétköznapijaikban sem a magyar kultúrát vallják magukénak. Pedig – ismét Györffyt idézem – „Még az európai művelődés csúcspontján – sok tekintetben ma is ott vagyunk, mondom én – sem mondhatunk le arról a kiaknázatlan, nagy nemzeti megújódást jelentő forrásról, amit a néphagyomány jelent, aminthogy eszünkbe sem jut a magyar nyelvet felcserélni egy világnyelvvel.”

Bizony ma már ez sem olyan egyértelmű, mint Györffy idejében, 70 esztendeje volt. De ugyanazok az egyébként nyilván jóra való, a maguk módján derék emberek, akiknek ha valaki kétségbe vonná magyarságukat, alighanem kinyílna a bicska a zsebükben, s anyanyelvükért még ki is állnak ha arra kerül a sor, észre sem veszik, hogy már csak magyar nyelven beszélnek, de nem magyar zenére szórakoznak, nem magyar táncot táncolnak, gyermekeiket, unokáikat nem magyar népdalokra tanítják, otthonaikban, kertjeikben munkahelyükön nem a magyar népművészet tárgyai között élik az életüket.

3. Szándékosan nem mondtam azt, hogy nem ilyen jellegű tárgyakkal *díszítik* otthonaikat, mert a népművészet nem azonos a díszítőművészettel, sőt a hagyományos népeletben gyökerező művészet korántsem szűkíthető a díszítő funkcióra, noha természetesen az is benne van. Példaként gondoljunk a cifrára faragott sulyokra, vagy a szépséges párnabütüre, ami tulajdonképpen egy szerelmi ajándékká varázsolt hétköznapi eszköz, vagy hozomány, aminek azonban korántsem kizárólag az esztétikai értékét nézték és értékelték.

Talán itt kell megemlítenem, hogy a népművészeti tárgyak bizonyos történelmi időkben nem csak áttételesen erősítették a nemzeti identitást, hanem közvetlen módon is. Különösen a reformkor idején, majd a szabadságharc leverését követően a nemzeti ellenállás megnyilvánulása számos esetben a népművészeti, a népi iparművészeti és a céhes háziipar termékein érhető tetten. A magyarországi múzeumokban nagy számban található az 1848/49-es évek eseményeire, függetlenségi harcaira utaló ábrázolások, s gondolom itt Erdélyben sem mehet ritkaságszámba a népművészeti tárgyakon megjelenő, 48/49-hez kötődő felirat, a magyar zászló és címer, a honvéd- és huszárábrázolás, 1848 kiemelkedő személyiségeinek arcképe. Mindenesetre gyakoribb, mint teszem azt a hímezett vagy faragott Rákosi- vagy Csauzeszku kép.

Manapság természetesen a hagyományos tárgyak használati értéke egyre kevésbé nyilvánvaló, de teljes likvidálásuk korántsem szükségszerű. Legalábbis ne mondjunk le róluk, ne törődjünk bele fölöslegességükbe. Olyan ez a folyamat, mint a nyelvápolás és a nyelvművelés. A magyar nyelv számos szava és kifejezése kiment idők folyamán a használatból – mondhatjuk úgy is: a divatból –, de a jeles nyelvújítók Kazinczy Ferentől, vagy az erdélyi Aranka Györgytől a napjainkban nyelvápoló Grétsy Lászlóig, vagy a kolozsvári Péntek Jánosig mindig azon voltak, hogy anyanyelvünk lépést tartson az idővel, s mint a gondos gazda vagy gazdasszony csak azért váljon meg a régi ruhától, mert elhordta, nem pedig azért mert már nem divatos.

Nem szeretném, ha szavaimból bárki azt a következtetést vonná le, hogy az a helyes, ha lakásainkat, kertjeinket – vagyis otthonainkat –, az óvodákat, iskolákat kizárólag népművészeti tárgyakkal, faragványokkal, szöttesekkel, varrottasokkal, cserepekkel, csipkéekkel zsúfoljuk tele, ha rádióinkból, CD lejátszóinkból kizárólag népdalt és népzene-t hallgatunk, de legalább ilyen helytelennek gondolom és érzem, ha ezeket következetesen, szándékosan vagy közömbös-ségből – számúzzuk otthonainkból.

Mert ne feledjük el, otthonaink elsősorban attól lesznek otthonok, ha otthonosan tudjuk benne érezni magunkat. Nem véletlen, hogy *hon* szavunk is az otthon régies formája, s a nyelvünk archaikus rétegeit őrző moldvai csángók ma is úgy rikojtanak be egy-egy kapun, hogy: *héj, honn vannak-é?* Márpedig mitől érezzük magunkat otthonosan a lakásban, a munkahelyen, vagy éppen az isko-

lában? Ha olyan tárgyak vesznek körül bennünket, amiket sajátunknak tudunk és érzünk. Ami a mi világunkat jelenti.

De mikor érezzük magunkénak a népművészet világát? Egyrészt akkor, ha érzelmileg kötődünk hozzá, vagyis ha gyermekkorunktól részben, vagy teljesen ez a világ vett körül, ha ebben nőttünk fel. Másrészt pedig akkor, ha tanulmányaink során, olvasmányainkból, vagy ismerőseink, barátaink révén megismerjük a népművészetet, és általában a hagyomány jelentőségét, *érték* voltát. Hogy saját magammal példálózzam, olyan városi családban születtem és nőttem föl, ahol a népzene, a népművészetet – hogy is mondjam – nem becsülték különösebben. Agráregyetemi tanulmányaim, néprajzi érdeklődésem, sőt családi kapcsolataim vezettek el a magyar népzenehez, a táncházmozgalomhoz. És higgyék el nekem, hogy ha nem is születtem bele ebbe a világba, hatalmas élmény volt számomra, amikor a Halmos-Sebő Együttes által játszott mezőszéki tánczene, vagy Kallós Zoltán által gyűjtött moldvai csángó ballada, gyimesi keserves ugyanolyan művészi élményt jelentett számomra, mint egy Verdi opera, vagy Mozart-zenemű. Pedig akkor még nem ismertem az azóta sokat emlegetett, jócskán el is csépel, csak éppen meg nem valósított – „Bartóki modell”-t.

Bartók Béla egy budapesti előadásában vázolta a parasztzene műzenébe való átültetésének, átmentésének lehetőségeit. A sémát – szakterületénél fogva – a népzene zeneművészetet termékenyítő felhasználásáról fogalmazta meg, de felismerései érvényesek a tárgyalkotó népművészet és a népi iparművészet viszonyára is. A folyamatnak Bartók három lehetőségét vázolta fel.

(1) *Először* gondosan össze kell gyűjteni, számba kell venni, főként pedig tökéletesen meg kell ismerni a folklór és a népművészet tárgyi és szellemi világát.

(2) *Jórészt ennek alapján* kerülhet sor egy-egy népművészeti tárgy, folklórjelenség alkotó jellegű, a mai igényeknek megfelelő átdolgozására; gondosan ügyelve arra, hogy elkerüljük a formalizmust, bizonyos elemek öncélú, funkciójukból kiragadott alkalmazását.

(3) *A harmadik* lehetőség már nem reprodukció, nem átdolgozás, hanem amikor a létrejött szellemi vagy tárgyi alkotás formatisztasága, használhatósága és művészi értéke éppen olyan tökéletes, mint az évszázadok nemzedékei által tökéletesített néphagyomány. Vagyis – Bartók szavaival – „ugyanaz a levegő árad belőle”, mint egy népi alkotásból.

A hasonlat nem túlzás, hiszen éppen ő írta a *Fából faragott királyfi* „patakenéről”, hogy végre sikerült olyan nagyot alkotnia, mint egy népdal. Amiről pedig ugyanő vallja más helyen, hogy „kicsiben éppen olyan mesterműnek tekintem, mint a nagyobb formák világában egy Bach-fügát, vagy Mozart-szonátát”.

4. Az elmondottakkal elsősorban azt kívántam hangsúlyozni, hogy a néphagyomány, közelebbről a *népművészet érték*, és érték voltának felismerése, elfogadása a legfontosabb feltétele annak, hogy a népművészet helyet kapjon, helyet találjon, *otthonra leljen* lakásunkban, kertünkben, munkahelyünkön, templomainkban, egyesületi termeinkben – vagyis fizikai és szellemi otthonainkban. Ehhez azonban az kell, hogy először a mi szívünkben találja meg a helyét, mert otthonainkba is a szívünkön és a lelkünkön keresztül vezet az út.

Az, hogy a népművészet milyen mértékben épül be ifjúságunk, s rajtuk keresztül a társadalom értékrendjébe, az elsősorban azon múlik, hogy a pedagógusképző intézményekből, az óvó- és tanítóképzőkből, tanárképzőkből és a lelkészképző papneveldekből tudunk-e elkötelezett, a népismeret minden élményével feltöltelezett pedagógusokat és lelkészeket küldeni az ifjúság nevelésére. Egyre nehezebb a helyzet, mert ellenszélben, vízfolyással szemben kell haladnunk. Ugyanis a televízióból, az internetről a silányság és az erőszak árasztja el gyermekeinket, ha a szülő nem elég erős ahhoz, hogy megvédje őket, mert maga is ebben nevelődött, ebben szocializálódott.

Ezeket a vészjósló folyamatokat sajnos nem lehet megállítani sem rendeletekkel, sem törvényekkel. Még kevésbé lehet visszafordítani. Etéren csak családi körben, iskolákban, vallási és civil közösségekben lehet eredményt remélni. Máskülönben ugyanis tovább fogy a magyarság lélekszámban, erkölcsi tartásban, nemzettudatban – születetlenségtől, kivándorlástól, asszimilációtól, önérték-vesztéstől. Ahogy Ady mondta: *Elveszünk, mert elvesztettük magunkat, s felolvaszt a világ kohója.*

5. Hol van tehát a népművészet helye otthonainkban? Egyszerű a válasz! Elsősorban *a szívünkben, a lelkünkben, az értékrendünkben.* Amikor eljutunk oda, hogy ne is kelljen gondolkodnunk, mert más lehetőség nem is jut eszünkbe. Amikor lakásunk falait védjük, amikor érettségire való ruhát csináltatunk, amikor szeretteinknek ajándékot vásárolunk, amikor valahol nem pénzzel akarjuk leróni hálánkat, kézenfekvőnek kell éreznünk, hogy először is népművészeti, *pontosabban népi iparművészeti* termék vásárlására gondoljunk. Mert a *népművészetet* és a *népi iparművészetet* meg kell különböztetnünk egymástól. Az előbbi kategóriába azok a közösségi ízlés szerint készült alkotások tartoznak, amelyek a nép – valamelyik tagja – saját hagyományai alapján a maga anyagi vagy szellemi szükségletére hozott létre. Ezzel szemben az elmúlt 2-3 emberöltő alatt született, többé-kevésbé a népművészet ízlésvilágában gyökerező termékek *népi iparművészeti* alkotások. Ezekben ugyanis nem elsősorban az apáról-fiúra öröklődő tudás testesül meg; nem saját használatra szánt, hanem inkább értékesítésre készült dísz tárgyakról van szó. Mivel pedig nem közösségi, családi tudáson alapul a tevékenység és nem is a közösség minősíti az eredményt – befogadja: *megőrzi*, avagy elveti: *elfelejti* –, fontos szerepe van a tanu-

lásnak, a *képzésnek*, valamint a szakmai *zsűrizésnek*, ami a népi iparművészeti szervezetek feladata.

A *népművészeti* alkotásoknak a múzeumokban, vagy legalábbis a népművészeti, helytörténeti *gyűjteményekben* van a helyük. A népi iparművészeti tárgyaknak pedig a mindennapi- vagy ünnepi használat mellett elsősorban díszítő szerepük van, attól függően, hogy ki mennyire tudja beépíteni a háztartásába, a családi és társadalmi életébe. Ez pedig azon is múlik, hogy – akár szelíd ráhatással, az alkalom mesterséges megteremtésével, ki mennyi ösztönzést kap arra, hogy izlésvilágát, értékrendjét kibővítsé a népművészetet képviselő tárgyi világgal. Mert nem igaz az, hogy ennek vagy annak a tanárnak, orvosnak, barát-nak, vagy barátnőnek nem lehet kalotaszegi párnát, gorzafalvi fazekat, vargyasi festett ládikát ajándékozni, mert *ő azt nem szereti*. Adjuk csak nyugodtan, s másokat is biztassunk rá. Majd megszereti! Szerencsés esetben nem csecsebecsének, oda nem illő szobadísznek, vagy kerti alkalmatosságnak fogja használni, mint konyha sarkába állított rokkát, netán falra akasztott guzsalyakat, vagy kiskertbe állított, muskátlival beültetett talicskát, hanem felismerve a tárgy rendeltetését, megtalálja ésszerű funkcióját.

Az 1960-1980-as években az Agrárgazdasági Kutató Intézetben dolgoztam, igazgatóm a népi írók közé tartozó Erdei Ferenc volt, s Kodály hozzánk küldött egy kedves körösfői asszonyt, bizonyos Péntek Jánosnét, aki afféle kalotaszegi textil-letétet működtetett Budapesten. Mivel igazgatónk jó példával járt elől, meg el is várta a munkatársaktól, hogy vásároljanak Péntek nénitől, hát vásároltunk. Én még csak hagyján, de sokan igazgatónk úri passziójának, amolyan jótékonyági adónak tekintették, a nagyon szép – nem amilyeneket manapság árulnak a körösfői út szélén! – írásos párnahajakra, terítőkre kiadott pénzt. Aztán egy esztendő alatt megváltozott az *értékrend*, s a sok pesti irodista rájött, hogy milyen értékes – és viszonylag olcsó – ajándék szerezhető be a havonként pontosan megjelenő, s a részletfizetéseket is beszédő asszonytól. Mikor aztán Kallós Zoltán hasonló célú szállítmányozója lettem, kollégáim már keresték a szebbnél szebb, kalotaszegi és mezőségi textileket, cserepeket. Vagyis a szép iránti érdeklődés, az értékrend nyitottsága mindenhol és mindenki-ben megvan, csak rá kell találni, és alkalmat kell teremteni arra, hogy az érdeklődés kielégülhessen, az értékek iránti vonzalom pedig érvényesülhessen.

Ez lenne, ez lehetne mindnyájunk célja, akik szívünkön viseljük a népművészet által hordozott értékeket, akik fontosnak tartjuk, hogy a népművészet minden ága betöltse nemzetmegtartó szerepét, s közös érdekeiket felismerve összeszövetkezzenek mindazok, akik a *népművészetért*, és azok is, akik a *népi iparművészetből* élnek.